

Εισαγωγή στις ομάδες

Η Ιστορία και η Δυναμική τους

1

Θέματα:

- Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα
- Τι είναι ομάδα
- Ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των ομάδων
- Ποιες είναι οι κύριες κατευθύνσεις έρευνας στη δυναμική των ομάδων και των διαδικασιών τους
- Ποιες είναι οι επιστημονικές προσεγγίσεις μελέτης των ομάδων

2

Στόχος

Να συνθέσουμε γνώσεις για τις ομάδες και τη δυναμική τους που προέρχονται από διαφορετικές επιστημονικές παραδόσεις:

- την κοινωνική ψυχολογία και
- την ομαδική ψυχοθεραπεία

3

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

- Η αρχική χρήση του όρου *gruppo* ή *groppo* στα ιταλικά περιέγραφε ένα συμμετρικό σύμπλεγμα από αντικείμενα ή φιγούρες (στην γλυπτική, την χαρακτική ή την ζωγραφική) οι οποίες έπρεπε να αποδίδουν ένα θέμα ή μια ιστορία

4



Το γνωστό σύμπλεγμα (gruppo) του Λαοκώοντα

5

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

Η χρήση του όρου group για να περιγράψουμε αληθινούς ανθρώπους:

- Αγγλικά, Ιταλικά και Γαλλικά στα μέσα του 18ου αιώνα
- Σουηδικά, Πολωνικά, Ρώσικα στα μέσα του 19ου αιώνα
- Ελληνικά στα τέλη του 19ου αιώνα ως μετάφραση

6

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

Στα ελληνικά υπάρχει προϊστορία:

- Στην αρχαία ελληνική δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος
- Συναντάται για πρώτη φορά τον 6ο αιώνα σε διοικητικά και λόγια κείμενα
- Αργότερα δεν χρησιμοποιείται παρά σπάνια
- Επανέρχεται στον 20ο αιώνα

7

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

- Κατά τον 19ο αιώνα και μέχρι τις αρχές του 20ου η μελέτη των ομάδων αφορούσε πραγματικές ανθρώπινες ομάδες οι οποίες είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό τους τη μαζικότητα (Ψυχολογία των μαζών)
- Οι πρώτοι μελετητές (Lebon, Tarde, Sighele, McDougal, Freud κ.α) περιέγραψαν τις ομάδες ως φυσικά φαινόμενα
- Κύρια χαρακτηριστικά τους η καταστροφικότητα και η "εξαφάνιση της προσωπικότητας"

8

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

Οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν τις ομάδες για εκπαιδευτικές, ψυχοκοινωνικές δραστηριότητες και κοινωνική εργασία μιλούσαν για ομάδες αρκετών δεκάδων μελών (20 - 25 και άνω)

Οι πρώτες έρευνες για την επίδραση των ομάδων στην εργασία έγιναν σε αληθινές συνθήκες εργασιακού

9

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

Η εμφάνιση των μικρών ομάδων προέκυψε ως μεθοδολογικό πρόβλημα:

- Δεν υπάρχουν αντικείμενα μελέτης τα οποία να μην μπορούν να εκφραστούν με όρους ατομικής συμπεριφοράς
- Για να μελετηθεί η ατομική συμπεριφορά στην ομάδα πρέπει να περιοριστεί ο αριθμός των παραγόντων που την επηρεάζουν

10

Ιστορική αναδρομή του όρου ομάδα

- Εμφάνιση των πρώτων προσπαθειών για ομαδική ψυχοθεραπεία
- Αναγέννηση της μελέτης των ομάδων τη δεκαετία του 40
- Εμφάνιση πολλών θεωριών και μεθόδων έρευνας
- Περιορισμός των ερευνών στις μικρές ομάδες

11

Τι είναι ομάδα

Ορισμός:

Δύο ή περισσότερα πρόσωπα τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με κοινωνικές σχέσεις

12

Τι είναι ομάδα

Δύο ή περισσότερα πρόσωπα τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με κοινωνικές σχέσεις

- Το μέγεθος: δυάδες, τριάδες, μέχρι μεγάλες ομάδες

13

Τι είναι ομάδα

Δύο ή περισσότερα πρόσωπα τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με κοινωνικές σχέσεις

- Τα μέλη είναι δικτυωμένα και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους

14

Τι είναι ομάδα

Δύο ή περισσότερα πρόσωπα τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με **κοινωνικές σχέσεις**

- Κοινωνικές μορφές σχέσεων, διαπροσωπικές σχέσεις και όχι κατηγορικές σχέσεις (π.χ. οι συνταξιούχοι, οι νοικοκυρές κ.α.)

15

Τύποι ομάδων

- Πρωτογενείς
- Δευτερογενείς

16

Τύποι ομάδων

Τύποι ομάδων	Χαρακτηριστικά	Παραδείγματα
Πρωτογενείς ομάδες	Μικρές ομάδες με διάρκεια που χαρακτηρίζονται από αλληλεπιδράσεις πρόσωπο με πρόσωπο, υψηλά επίπεδα συνεκτικότητας, αλληλεγγύης και ταυτότητας των μελών	Οικογένειες, κλειστές παρέες, συμμορίες κ.α.
Δευτερογενείς ομάδες	Μεγαλύτερες, λιγότερο προσωπική εμπλοκή, έχουν στοχοπροσήλωση, τυπικές σε πιο σύνθετες κοινωνίες	Ενώσεις, Σύλλογοι, ομάδες εργασίας, επαγγελματικές εταιρείες κ.α.

17

Τύποι ομάδων

- Σχεδιασμένες
- Αυτοφυείς

18

Τύποι ομάδων	Χαρακτηριστικά	Παραδείγματα
Σχεδιασμένες ομάδες	Σχηματίζονται συνειδητά είτε αυτόβουλα είτε από εξωτερική αρχή για την επίτευξη κάποιου συγκεκριμένου στόχου	
Επιβολή	Έχουν σχεδιαστεί από άτομα ή αρχές εκτός της ομάδας	Γραμμές παραγωγής, στρατιωτικές μονάδες, πληρώματα, προσωπικό εταιρειών, επαγγελματικές αθλητικές ομάδες
Ίδρυση	Έχουν σχεδιαστεί από ένα ή περισσότερα άτομα τα οποία παραμένουν εντός ομάδας	Ομάδες μελέτης, μικρές επιχειρήσεις, αριστοτέλες, λέσχες, εταιρείες κ.α.
Αυτοφυείς ομάδες	Ομάδες οι οποίες σχηματίζονται αυθόρμητα καθώς τα μέλη τους αλληλεπιδρούν επανειλημμένα με τα ίδια πρόσωπα μέσα στο χρόνο και σε διαφορετικά πλαίσια	
Περιστασιακές	Προκύπτουν όταν εξωτερικοί παράγοντες διαμορφώνουν το πλαίσιο για την έκφραση ενιαίας κοινής συμπεριφοράς προσώπων, συχνά προσωρινά	Ουρές, όγλοι, ακροατήρια, θεατές, περαστικοί κ.α.
Αυτό-οργανωμένες	Προκύπτουν όταν τα πρόσωπα που αλληλεπιδρούν σταδιακά συνθέτουν τις δραστηριότητές τους σε ένα σύστημα αμοιβαίας στήριξης	Ομάδες μελέτης, ομάδες αυτοβοήθειας, υποομάδες σε χώρους εργασίας κ.α. ¹⁹

Τύποι ομάδων

- Ανζιευ: Για να υπάρξει μία ομάδα τόσο ως δι-υποκειμενική, όσο και ως αντικειμενική πραγματικότητα πρέπει πρώτα να υπάρξει ως συλλογική φαντασίωση η "αυταπάτη"
- Πως αντιλαμβανόμαστε τις ομάδες: "πως κάποιες ομάδες φαίνονται πιο ομάδες από άλλες;"

20

Τύποι ομάδων	Χαρακτηριστικά	Παραδείγματα
Ομάδες εγγύτητας	Μικρές ομάδες με διάρκεια και επιτρεπτικότητα οι οποίες χαρακτηρίζονται από υπαρκτή αλληλεπίδραση των μελών τους, τα οποία εκτιμούν πολύ τη συμμετοχή τους	Οικογένειες, παρέες, συμμορίες κ.α.
Ομάδες με στόχο	Ομάδες εργασίας και διάφορες ομάδες με αυστηρή στοχοπροσήλωση	Αθλητικές και εργασιακές ομάδες, σύλλογοι κ.α.
Ενώσεις	Συναθροίσεις ατόμων που δημιουργούνται αυθόρμητα, διατηρούνται λίγο και έχουν πολύ χαλαρά όρια	
Κοινωνικές κατηγορίες	Κατηγοριοποιήσεις ατόμων με κριτήριο την ομοιότητα κάποιων χαρακτηριστικών τους (φύλο, εθνικότητα, θρησκεία κ.α.)	Οι Αμερικανοί, οι πολίτες, οι καθηγητές μαθηματικών, οι Αθηναίοι κ.α.

21

Τα κοινά χαρακτηριστικά των ομάδων

- Αλληλεπίδραση: στόχος και είδος σχέσεων
- Αλληλεξάρτηση: περιοδική, συνδιαλλακτική, αμοιβαία

22



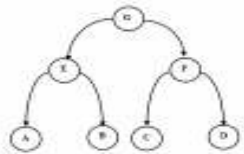
Μονοκάναλη αλληλεξάρτηση



Περιοδική αλληλεξάρτηση



Αμοιβαία, συνδιαλλακτική αλληλεξάρτηση



Πολυεπίπεδη αλληλεξάρτηση

23

Τα κοινά χαρακτηριστικά των ομάδων

- Δομή: κανόνες, ρόλοι, σχέσεις
- Στόχοι:
 - Δημιουργία – Διαπραγμάτευση (συνεργασία – σύγκρουση)
 - Επιλογή – Εκτέλεση (σχεδιασμός – συμπεριφορά)

24

Τα κοινά χαρακτηριστικά των ομάδων

- Συνεκτικότητα: ενότητα των μελών ή/και η ομάδα ως οντότητα;

Συχνά ως καλή ομάδα αντιμετωπίζεται αυτή που "συγχωνεύει" τις προσωπικά χαρακτηριστικά των μελών της

Συνήθως αυτό στηρίζεται στην αίσθηση της κοινής μοίρας, της ομοιότητας και την εγγύτητα (χαλαρά όρια μεταξύ των μελών)

25

Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Η δυναμική των ομάδων αναφέρεται:

- Στις διαπροσωπικές σχέσεις στην ομάδα
- Στην επιστημονική μελέτη των ομάδων και των διαδικασιών τους

26

Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Επίπεδα ανάλυσης:

- Το ατομικό
- Το ομαδικό
- Το διομαδικό
- Το ιδεολογικό

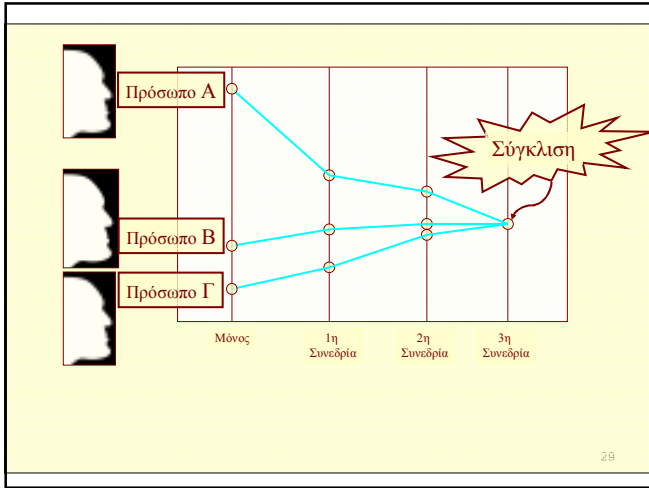
27

Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Βασικές παραδοχές

- Οι ομάδες είναι "αληθινές" (έχουν ιδιαίτερη φαινομενολογία και δυναμική)
- Οι ομαδικές διαδικασίες είναι "αληθινές" (είναι ανεξάρτητες από τις προσωπικές συμπεριφορές, συλλογική συνείδηση, κοινωνικό ασυνείδητο, μοντέλα ομαδικής σύγκλισης κ.α.)

28



Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Βασικές παραδοχές

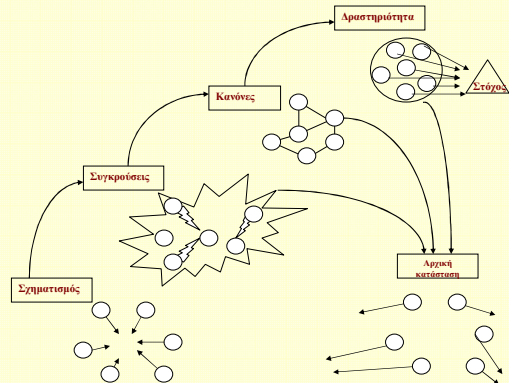
- Οι ομάδες είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των μελών τους
- Lewin
 $B=f(P,E)$ η συμπεριφορά (B) είναι συνάρτηση της προσωπικότητας (P) και του περιβάλλοντος (E)

Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Βασικές παραδοχές

- Οι ομάδες είναι ζωντανά συστήματα και έχουν νομοτέλειες ανάπτυξης

Η ανάπτυξη των ομάδων με στόχο



Κύριες κατευθύνσεις έρευνας της δυναμικής των ομάδων

Βασικές παραδοχές

- Οι ομάδες ασκούν επιρροή και στα μέλη τους και στους άλλους
- Οι ομάδες δημιουργούν την κοινωνική πραγματικότητα

33

Επιστημονικές προσεγγίσεις μελέτης των ομάδων

- Η μελέτη των ομάδων είναι διεπιστημονική

34

Επιστήμη	Θέματα
Ανθρωπολογία	Ομάδες σε διαπολιτιστικά πλαίσια, κοινωνική αλλαγή, κοινωνικές και συλλογικές ταυτότητες
Οικονομικά	Κίνητρα εργασίας, παραγωγικότητα, λήψη αποφάσεων, ομάδες στόχου
Κλινική ψυχολογία	Θεραπευτική αλλαγή, ομάδες ευαισθητοποίησης, training groups, ομάδες αυτοβοήθειας, ομαδική ψυχοθεραπεία
Επικοινωνία	Μετάδοση πληροφορίας, συζήτηση και διάλογος, λήψη αποφάσεων, επικοινωνιακά σφάλματα, δίκτυα
Νομικά	Δικαστική, συμμορίες, μάρτυρες και ένορκοι
Εκπαίδευση	Τάξεις, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, διαπροσωπικές σχέσεις
Πολιτικές επιστήμες	Ηγεσία, διομαδικές και διεθνείς σχέσεις, πολιτική επιρροή
Ψυχολογία	Προσωπικότητα και ομαδική συμπεριφορά, επίλυση συγκρούσεων, διαπροσωπική αντίληψη, ψυχολογία κινήτρων
Κοινωνική εργασία	Ομαδικές μορφές αποκατάστασης, οικογενειακή συμβουλευτική
Κοινωνιολογία	Πρόσωπο και κοινωνία, κανόνες συμπεριφοράς, ανομία, περιθωριοποίηση
Αθλητική ψυχολογία	Ομαδική επίδοση, νίκη και ήττα, συμμόρφωση και επίδοση

35

Επιστημονικές προσεγγίσεις μελέτης των ομάδων

Οι ομαδικές ψυχοθεραπείες δεν είναι πειραματικές ή ερευνητικές προσεγγίσεις. Είναι εφαρμογές. Παρέχουν όμως πολύτιμη ιδιογραφική γνώση η οποία μπορεί να απαρτιώσει την επιστημονική έρευνα.

36



37



38



39



40



41



42



43



44



45



46



47